

dreven sympathieën, maar ook met blinde vooroordeelen rekening te houden, en voorts in het uiten van eigen meening de bescheidenheid te betrachten.

Tot het vaststellen van een objectief oordeel acht ik het allereerst noodzakelijk de beweging der „jongeren“, waarvoor wij partij kiezen, naar twee zijden te begrenzen.

Aan de ééne zijde sluit ik (in deze artikelenreeks) uit de beweging, die aan den naam van Ds. Netelenbos is verbonden, waar men de duidelijke poging ziet het gereformeerd beginsel op te smelten in het ethisch beginsel, en aan den anderen kant scheid ik af het nog veel bedenkelijker streven van sommige „jongeren“ het christendom dienstbaar te maken aan de nieuwe majesteit „cultuur“.

Laat ons de dingen onbeschoemd bij den naam noemen, met openhartigheid alleen komen we verder, ook al kost het ons misschien de vriendschap van „jongeren“, die we liefhebben en achten.

Vooraf in de stof verspreidende kwestie-Netelenbos is het noodig, dat wij onomwonden onze opinie zeggen, omdat dit drama in ons kerkelijk leven aan de zuivere ontplooiing van de actie der „jongeren“ een zware schade heeft berokkend.

En wel op tweeërlei manier.

Eenerzijds door het optreden van Ds. Netelenbos zelf. Wij erkennen, dat hetgeen hij aanvankelijk deed niet was een incident, maar een symptoom. Een belangrijk deel van wat Ds. Netelenbos nastreefde is te verklaren als verschijnsel van den veranderden tijd, die de gereformeerden tot herziening verplicht. Ten deele was er bij hem een wettige en lofwaaardige reactie tegen de steeds verder inkankerende zonden van mechanisme en formalisme, doode orthodoxie en farizeïsme, in ons kerkelijk leven. In zeker opzicht moet men eerbied hebben voor de eerlijkheid en den moed, waarmee hij getuigd heeft voor de nieuwtestamentische vrijheid van den christenmens. De weg, dien Ds. Netelenbos opwilde liep een goed eind parallel met den weg, waarop wij onze idealistische „jongeren“ met blijdschap zien wandelen.

Maar de methode, die Ds. Netelenbos bij zijn reformatorische actie toepaste was te incidenteel, te brusk, onoordeelkundig en soms onwetmatig, en daardoor eerder verwarrend en verscheurend, dan vruchtdragend en opbouwend.

Ten slotte bleek ook, dat de richting, die deze reformatorische strijder insloeg, zijwaarts afhoog naar het ethische pad, en hij bij de poging tot irenische samenvoeging der twee onderscheidene beginselen het eigene had opgeofferd aan het vreemde.

De leider was met zijne hem volgende „jongeren“ in den mist op een dwaalspoor geraakt.

B. W.

UIT DE SCHRIFT.

Zijne woorden geëindigd.

En het is geschied, als Jezus al deze woorden geëindigd had, dat Hij tot zijne discipelen zeide: Gij weet, dat na twee dagen het Pascha is, en de Zoon des menschen zal overgeleverd worden, om gekruisigd te worden.
Mattheüs 26: 1 en 2.

Het lijden van uw Heiland is niet op een willekeurig punt des tijds in zijn leven aangevangen.

Voor het natuurlijk oog schijnt dat wel zoo; dan lijkt het alsof Jezus' leven, nog in zijne opgaande ontplooiing, blindelings en ruw werd neergeslagen. In werkelijkheid echter en naar het licht dat Gods Openbaring over den Christus geeft, was niets in zijn leven onaf; en is ook het oogenblik, waarop het kruis voor Hem werd opgericht, allernuist aan menselijke berekening overgelaten, maar door Hem zelve met zorg gekozen.

De evangelist althans, wiens woord we hierboven schreven, teekent ons dat tijdstip zoo, dat de besturende hand van Christus daarin duidelijk wordt opgemerkt. „Het is geschied, als Jezus al deze woorden geëindigd had, dat Hij zeide: de Zoon des menschen zal overgeleverd worden“.

Al deze woorden geëindigd.

Hoe treft ons toch immer in 's Heilands leven de Goddelijke orde.

Gelijk Hij zijn Hoogepriesterlijk lijden niet beëindigd heeft, dan nadat Hij zijn: Het is volbracht kon spreken — en gelijk Hij eenmaal zijn Koninklijk regiment niet zal afleggen, vóór dat 't: Het is geschied zal klinken, wanneer Hij het Koninkrijk Gode en den Vader zal overgeven — zoo heeft Hij ook zijn Profetisch verkondigen van den Raad Gods niet afgebroken, alvorens Hij al zijne woorden geëindigd had.

Al deze woorden geëindigd.

Het openbare Profetische ambt van Christus onder Israël is nu afgelopen. „Alles heeft een bestenden tijd en alle voornemen onder den hemel heeft zijnen tijd“.

Ook het spreken van Jezus.

Hij heeft al zijne woorden geëindigd. Hij heeft zijn profetisch werk voltooid. Hij heeft geen woord

weggelaten, dat niet gesproken moest worden. Wie de voorgaande hoofdstukken nog eenmaal doorleest, moet bekennen dat inderdaad alles gezegd is: de prediking van den weg der zaligheid, de waarschuwing voor een eeuwig verderf, de roeping der gemeente in het midden der wereld, de einduitkomst van alle ding in den jongsten dag, nog éénmaal Jerusalem roerend vermaand en het oordeel aan Israël voorzeggend als het zich niet bekeerde, „en het is geschied als Jezus al deze woorden geëindigd had, dat Hij tot Zijne discipelen zeide: Gij weet dat na twee dagen het Pascha is“.

Voelt ge welke grenzen hier liggen?

Jezus is een volkomen Profeet geweest, alvorens Hij een volmaakt Priester werd; en Hij is straks een volmaakt Priester geworden, alvorens Hij een volkomen Koning werd.

Jezus Christus is wel alle drie tegelijk geweest — en Hij is dat nóg — maar in zijn leven zien wij toch ook een opmerkelijke opeenvolging van tijden, in welke elk der drie ambten meer sprekend naar voren treedt.

Tot nog toe trad de Profeet meer aan het licht en die Profeet moet eerst alles zeggen, moet eerst den vollen raad Gods prediken, moet eerst al zijne woorden eindigen, zal Hij tot het bijzonder lijdenswerk van den Priester ingaan; — en straks moet dat Priesterlijk werk volkomen volbracht zijn in zijn bitter lijden en sterven, en dan treedt de Koning bijzonder voor het geloofssoog in opstanding, bemelvaart en zittet aan Gods rechterhand.

En van die eerste opvolging hebben wij hier het oogenblik.

Al zijne woorden geëindigd.

Daar komt een einde aan Jezus' spreken. Doch geen willekeurig einde. Het breekt niet af, maar het bloeit uit. Alles is gezegd. Voldoende tot zaligheid en voldoende om niet te verontschuldigen te zijn.

Er is voor Israël een tijd van roeping geweest. Jarenlang was Jezus in hun midden de Profeet. Maar er komt een ure, waarin Hij al zijne woorden eindigt.

En dan komt het lijden.

Maar dat lijden staat niet los van het voorafgaande; neen, het wordt door dat voorafgaande beheerscht.

Want nu zien wij het verschil. Wie nu dat woord van Christus niet heeft willen hooren — voor dien gaat ook het lijden des Heeren onvruchtbaar voorbij. Israël heeft den Profeet niet aangenomen — nu is ook de Priester niet voor hen. De lijdende knecht des Heeren draagt geen verzoening voor hen, omdat zij den sprekenden knecht des Heeren verworpen hebben.

En zie ook op de discipelen.

Zij hebben zijne woorden aangenomen. „Gij hebt de woorden des eeuwigen levens“. Zij hebben den Profeet erkend. Maar nu zal ook de Priester hen verzoenen. Nu is er ook plaats voor zijn lijden. Nu komt de zegen van den Priester over wie het woord van den Profeet hebben geloofd.

Al zijne woorden geëindigd.

Nóg gaat dit door; voor de volken en voor de personen. Ook voor ons. De betrekkelijke volgorde der ambten in Jezus' leven, krijgt ook in ons persoonlijk leven haar neerslag.

Jezus moet eerst voor ons Profeet geworden zijn, moet eerst het Woord Gods tot onze zielen gesproken hebben, zullen wij Hem genieten als onzen Verzoenenden Priester en Hem in den duur van ons leven al meer gaan waardeeren in zijn Koninklijk regeeren van ons hart.

Wat meent ge, dat ge zoo maar, zonder dat Gods Woord ooit iets tot uwe ziel gezegd heeft, aan het kruis van Christus uwe zaligheid kunt aannemen? Zie dan aan den Jood op Golgotha wat ge aan het kruis hebt.

Er is in elk leven een roepingstijd. Dien tijd niet te bekennen, is zoo gevaarlijk. Want dan kan het oogenblik voor u komen, dat Jezus al zijn woorden eindigt. Dan behoeft ge nog niet te sterven, maar dit oordeel kan zich voltrekken in de doofheid en gevoelloosheid die gaandeweg zinkt over uwe ziel.

Heden dan, terwijl gij zijne stem hoort...

Is hier ook troost?

Ja, hier is ook vertroosting.

Vertrouwing voor wie den Profeet Christus heeft leeren kennen. Die de kracht van Zijn Woord tot tot beschaming in het binnenste hebben gevoeld. Die het oordeel van dat Woord toestemmen, wijl ze bekennen, dat het de Waarheid is. Die ook de roeping van dat Woord niet afwijzen, omdat ze gevoelen dat God recht heeft met leven en hart geëerd te worden. En die naar dat Woord gemeenschap en verzoening met God zijn gaan zoeken.

Misschien hebben zij Christus nog niet omhelsd in zijn lijden en sterven, als den Priester die ook hen in het kindschap Gods inleidde. Misschien staan zij nog van verre.

Tóch is hier dan vertroosting voor hen. De Profeet leidt naar den Priester. Christus' woord voert naar Zijn werk. Zij zijn gelijk de discipelen op

weg naar het kruis van Golgotha. God zal ze er brengen.

„Die zijn getuigenis aangenomen heeft, die heeft verzegeld dat God waarachtig is“.

v. A.

KERKELIJK LEVEN.

Kerkelijk Leven en Christelijke Vrijheid.

IV.

Ideel gesproken is er dus, zoo zagen wij, geen tegenstelling tusschen den hand dien het kerkelijk leven, in gereformeerden zin opgevat, aanlegt en de persoonlijke christelijke vrijheid.

Maar nu de practijk. Er wordt toch wel iets van het knellen van een ietwat hinderlijken band gevoeld. Zeker — maar laat ons hier onderscheiden. Een niet zoo klein deel van de ontevredenheid, die zich in sommige kringen openbaart tegenover al wat kerk en kerkelijk is, komt voort uit een subjectivisme dat den hand aan het Woord niet velen kan en dat eigenlijk afkeerig is van al wat ook maar zweemt naar gezag in zaken des geloofs. In Bergopwaarts stond eenigen tijd geleden deze ontboezening te lezen: „Het frissche, godsdienstige leven van onzen tijd richt zich niet op de kerk noch op de leerstelling, doch op de persoonlijke beleving uit de feitelijke geestelijke werkelijkheid“. Zoo oppervlakkig gezien, is dat een frappante uitspraak, maar die bij wie nadenkt, onmiddellijk de nuchtere vraag doet opkomen: Wat is dan toch die „feitelijke geestelijke werkzaamheid“ waaruit geleefd wordt?

Soms ontmoet men op dit gebied trouwens eigenaardige verschijnselen. De verslaggever van de „N. Rot. Ct.“ die de in den zomer van 1919 gehouden Conferentie van den V. C. S. B. (niet te verwarren met de N. C. S. V.) had bijgewoond, vertelde daarvan later in de rubriek Kerknieuws, dat de Zaterdagavond een wel belangwekkende, maar vrij pijnlijke bespreking had gebracht. Men had het n.l. over de kerk gehad en deze had (wij zouden haast zeggen: hoe kon het anders?) in de discussie zoo veel veeren moeten laten, zij was er zoo kaal afgekomen dat alle aantrekkelijkheid ervan verdween. Toch zou men den volgenden morgen samenkomen tot het bijwonen van een godsdienstoefening. Deze tegenstrijdigheid werd door velen scherp gevoeld, maar toen men eenmaal onder het gehoor van den prediker zat, week de ietwat ongunstige stemming meer en meer. Eigenaardig, hoe zelfs zij die geen goed woord meer voor de kerk over hebben, steeds nog huns ondanks aan haar blijven vasthouden. Een treffend bewijs voor het krachtig sociale element dat, ten spijt van allerlei radicale theorieën, zich ook in het religieuze leven nooit verloochent. Ook hier gaat dikwijls de natuur boven de leer.

Evenwel, het zijn volstrekt niet alleen de modernen en de ethischen die over een kerkelijke gebondenheid klagen, waardoor de frisheid en spontaneïteit van het geestelijk leven bedenkelijk wordt geschaad. Ook gereformeerden hebben soms moeite, zich in dit gareel te voegen en bij hen mogen wij toch niet veronderstellen dat dit zou voortkomen uit verzet tegen het gezag van het evangelie.

Staan wij hierbij ietwat uitvoeriger stil. In verband met de aan Calvijn ontleende beginselen hebben wij hier op drieërlei overweging acht te geven.

Vooreerst op deze, dat de kerk als zichtbare, door Christus in het leven geroepen gemeenschap, macht heeft om, in Zijn Naam en op Zijn last, het gezag van Zijn Woord te handhaven. De eenige weg waarin zij practisch haar roeping in deze vervullen kan, is dat zij het doe door intermediair van haar belijdenis. Dit feit staat onder ons zoo vast en spreekt zoo van zelf, dat alle nadere toelichting ervan overbodig kan worden geacht.

Nu geven echter onze belijdenisschriften, hoe hoog wij ze stellen en hoe lief wij ze hebben, de waarheid Gods nooit adaequaat, volkomen, weer doch slechts approximatief, bij benadering. Al is de leiding van den Heiligen Geest als Leeraar der kerk aan hun geboorte en groei niet vreemd, zij zijn toch menschenwerk, waaraan dus ook het menschelijk beperkte, ja zelfs gebrekkige kleven kan. Doch daarom laten zij nu ook, juist uit kracht van het beginsel dat in Jezus' kerk geen mensch over den ander heerschen mag, zekere speelruimte voor individuele opvattingen en gevoelens, in het kort voor de persoonlijke vrijheid. Aan de gereformeerde kerken wordt wel eens verweten dat zij haar lust zouden vinden in ketterijacht en dat zij een ieder die niet woord voor woord haar confessie beaamt, aanstonds zouden willen uithangen, maar dit verwijt wordt door verleden en heden gelijkelijk weerlegd.

Allereerst hebben, gelijk door Professor Bouwman in zijn boek over de „Kerkelijke Tucht“ breedvoerig wordt uiteengezet, de gereformeerden van de dagen van Dordt af, het recht erkend, gravena in te dienen. Een zeker niet onbelangrijke tegemoetkoming aan de persoonlijke vrijheid, die van des te meer gewicht is omdat hierdoor de gedachte wordt geaccentueerd, dat de belijdenis niet is een soort van privaat bezit van de ambtsdragers in enger zin, van de kerk met uitsluiting van de niet-in-het-ambt-staande geloovigen, maar gemeen goed van allen. En wel is het waar dat deze

procedure iets omslachtigs heeft, maar dit heeft dan ook weer het zeker niet te versmaden voordeel dat de stabiliteit der belijdenis niet door allerlei vluchtig opkomende bedenkingen in gevaar wordt gebracht.

Hierbij komt dan voorts dat de gereformeerden steeds erkend hebben de zoogenaamde libertas prophetandi, de vrijheid, een gevoelen te hebben dat van anderer gevoelen verschilt en die vooral betrekking had op de uitlegging der Schrift, vooral van nog niet vervulde profetieën, tijdrekenskundige en literarisch-theologische kwesties daarmee samenhangend. ¹⁾ Een belijdenis kan nu eenmaal niet over alles en nog wat uitspraken doen en daarom werd de uitlegging der Schrift min of meer vrijgelaten, mits ze niet inging tegen de grondslagen van het christelijk geloof.

Zoo is het, om een enkel voorbeeld te noemen, geen geheim dat er onder ons sommigen zijn die zekere chiliastische gevoelens aanhangen, maar die, tenzij zij deze met kracht en macht gingen propageeren, van den kant der kerk gaarne met rust worden gelaten. Zoo is er, om nog een tweede voorbeeld van recenten datum aan te halen, onder ons geen eenstemmigheid over de „nederdaling ter helle“, maar ook in deze laat men elkander in zijn meeningen vrij.

T. FERWERDA.

¹⁾ vgl. H. Bouwman, „De Kerkelijke Tucht“, pag. 189.

De artikelen van Ds. Huismans.

In mijn 3e artikel over „De Gezangenquaestie ter Synode“ maakte ik bezwaar ertegen, dat Ds. Huismans mij toedichtte, ter Synode de leuze „In het kerklied alleen Gods Woord“ te hebben aangeheven, wat door mij met geen woord was gedaan; en maakte ik eveneens bezwaar tegen zijn persoonlijke en kwetsende wijze van betoogen. Thans kwam bij de Redactie het volgende schrijven van hem in:

Aan Ir. de Moor.

Gij hebt in de „N.-Holl. Kerkbode“ van 4 Juni 1920 de gedachte „in het lied der gemeente alleen het Woord Gods“ niet alleen toegeschreven aan de Dordtsche Synode 1618/19, maar ook zelf er u over „verheugd“, als een „uittremender weg“ dan andere wegen op dit gebied.

Ik beweer, dat het niet de gedachte der Synode is.

Maar al of niet gedacht door de Dordtsche Synode, is het toch in elk geval uw gedachte.

„Principieel niet“, zegt ge.

Neen, maar praktisch wel, praktisch gaat het nu ook dien kant uit, en het is een kale troost, dat gij er principieel anders over denkt.

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN.

De taak der Natuurwetenschap.

VI.

Terug tot de natuur heeft men als devies voor de natuurwetenschap maar al te vaak misverstaan als zou daarmee bedoeld zijn, weg van het experiment.

Ongotwijdeld kan ons de natuur in haar ongerepte majesteit van velden en bosschen, zeeën en luchten veel, heel veel doen kennen. Waar is het ook, dat de moderne natuuronderzoeker te veel zich in zijn werkplaats opsluit en te weinig het vrije natuurleven bestudeert. Heerlijke vondsten over groote en kleine natuurobjecten, over verschijnselen van aarde en oceanen, alsook van plant en dier in hun onverbroken harmonische wetmatigheid, zijn door vrije natuurstudie gevonden en te vinden. Lees de werken van J. Fabre over „het leven der insecten“. Als een ruischende hymne hoort men de beweging in deze kleine wereld.

Terug tot de natuur sluit ook in zich: terug tot het experiment. Niet het experiment als voorwerp van sportieve beoefening — het iets bij iets doen en zien wat er gebeurt — evenmin in den bijna berucht ongunstigen zin, dien het experiment in de wetenschap van het leven kreeg, waar met grove handen banden werden verbroken, de geest uitgedreven, de deelen behouden werden, en hieraan gepoogd werd de eigenschappen van het geheel te leeren kennen. Neen, het experiment kan ook natuurlijk zijn.

Op het gebied der natuur- en scheikunde, waar de veronderstelling is, dat het object van studie tot bijna in het onbegrensde deelbaar is zonder zijne eigenschappen te verliezen, heeft het experiment, het bestudeeren van de verschijnselen onder door den mensch voortgebrachte omstandigheden zijn grootste recht van bestaan.

Maar hoe, wanneer men met het levende, met het psychische wil experimenteren?

Evenals een gas onder zeer hoogen druk en bij zeer lage temperatuur gebracht in het laboratorium experiment in vloeibaren toestand te brengen is en dan eigenschappen vertoont, welke nergens in de vrije natuur waarneembaar zijn en toch tot een kennis omtrent het „wezen“ der gassen bijdragen, zoo kan ook het levende en het geestelijke onder bijzondere omstandigheden verschijnselen vertoonen, welke ons omtrent hun „wezen“ en hun verborgen qualiteiten iets naders leeren ken-

In welk opzicht ik u persoonlijk gekwetst heb, weet ik niet.

Ik wensch vrij en frank te critiseren, niet te kwetsen. Natuurlijk komt een onmogelijke gedachte door een vrije critiek leelijk in het gedrag en dat is den denker niet aangenaam. Maar zoolang het dan ook een gedachtenstrijd is, is er persoonlijk niets kwetsends in.

Intusschen vernem ik gaarne wat u gekwetst heeft, om u daarna al of niet mijn excuus aan te bieden.

S. HUISMANS.

Wat het eerste betreft, Ds. Huismans schreef over de behandeling ter Synode, doch blijkt nu gedeeld te hebben op een artikel van mijn hand in „N. H. Kerkblad“. Zijn fout zit dus daarin, dat hij die twee met elkander verwarde, en bovendien in dat artikel veel meer las dan ik erin gezegd heb.

Wat het tweede aangaat, doelde ik op uitdrukkingen als dat prof. Aalders en ik zich lieten verleiden tot een kerkelijke politiek, waarbij een otterbuil zooveel mogelijk wordt onzien, en tot het aanheffen eener leuze, de Mooriansche leuze genoemd, zonder slot of zin; dat ik door vrees mij de zinnen laat verwarren; dat ik met die leuze geen eervolle plaats zal veroveren in de Gereformeerde kerkgeschiedenis; dat die leuze zeker vermeld zal worden, maar als voorbeeld hoe geleerde mannen leuzen kunnen aanheffen zonder slot of zin; dat ik diplomaten taal spreek en versta; enz. Zulk een schrijfwijze acht ik persoonlijk en kwetsend.

Persoonlijk, want al was ik rapporteur ter Synode, de gansche eerste commissie ging accoord met mijn rapport en de Synode aanvaardde de conclusies. Laat Ds. Huismans over dat rapport en dat besluit schrijven, doch mijn persoon er buiten laten.

Kwetstend, want bovengenoemde uitdrukkingen acht ik grievend. Ik vertrouw, dat Ds. Huismans ze zoo niet bedoeld heeft, doch weet, dat velen mij niet lichtgeraakt achten als ik deze schrijfwijze kwetsend vind. Komen mijn denkbeelden in het gedrag door vrije critiek, dat hindert niets. Maar deze critiek zij zakelijk en waardig.

De M.

De positie van Ds. Vonkenberg.

Evenals over de aanklacht tegen Ds. v. d. Meulen zwegen we ook met opzet over de zaak van Ds. Vonkenberg.

En alweer om dezelfde reden.

Ook hier geldt het een aangelegenheid, welke reeds voor de kerkelijke vergaderingen is gebracht, maar waarover nog geen definitieve uitspraak is gedaan.

nen. Maar hier is voorzichtigheid een dure plicht. Immers het gevaar dreigt, dat de druk te hoog opgevoerd wordt de omstandigheden abnormaal zijn, zoodat de harmonische samenhang wordt verbroken en in plaats van levens- en ziels-verschijnselen in hun „wezen“ slechts de doode producten worden gekend.

Wij zullen later nog uitvoeriger bespreken, hoe de moderne levenswetenschap (biologie) zich van de natuur weg heeft geëxperimenteerd en meer en meer zich verward heeft in een onnoemelijke reeks van verschijnselen, zoo talrijk als de deeltjes, waarin een levend wezen uiteen te rukken is.

Evenmin als een vallende in een afgrond, zal deze materialistische biologie zich in zijn val thans kunnen tegenhouden, maar de toekomst zal moeten leeren of zij nog levensvatbaarheid zal blijken te bezitten om van andere zijde en met nieuwe methoden de begeerde hoogte te bereiken.

De belangrijkste taak der natuurwetenschap, welke uit haar beginsel als zoekende naar de waarheid voortvloeit en voor den Christen in dubbele mate gelden moet is: eerlijkheid. Eerlijkheid in hare methoden, in de herkenning en erkenning van feiten, in het opsporen van menselijke denkconstructies in hare onderstellingen en gevolgtrekkingen. Eerlijkheid ook in de erkenning van hare grenzen!

De ware wetenschap moge in de Schepping de hand van den Schepper herkennen, moge de harmonie, de samenhang, het wezen der natuur ten deele ontsluiten; er zijn werkelijkheden, waar zij geen herkenningmethoden voor heeft, er zijn vragen, waarop zij ten eeuwigen dage het antwoord schuldig zal moeten blijven. Max Weber schreef nog voor kort, dat de beslissende levensvraag: „Wat moeten wij doen? Hoe zullen wij ons leven inrichten? niet door de wetenschap kan beantwoordt worden, maar door een Profeet, een Heiland.“

„Als deze er niet is of als zijn verkondiging niet meer wordt geloofd, dan zult gij Hem zeker niet daardoor op de aarde roepen kunnen, doordat fluitende professoren als zoovele door den Staat betaalde en met een keur voorziene kleine profeten in hun collegezalen Hem zijn taak trachten af te nemen. Gij zult daarmee slechts dit ééne bereiken, dat de kennis van den werkelijken staat der dingen: — De Propheet, waarnaar zooveel in onze jongste generatie verlangen, daar niet is — U nooit in den vollen omvang van zijn beteekenis voor oogen komt te staan.“

Het zal misschien velen bevreemd hebben, dat de taak der natuurwetenschap in verband met het

Kon de pers nu algemeen besluiten er zich buiten te houden om op de kerkelijke procedure niet te influenceeren, zoo zou dit het geding ten goede komen.

De classis Dordrecht heeft zich echter genoodzaakt gezien om tegenover de vele berichten en beschouwingen haar standpunt openlijk te verdedigen.

Zij deed de volgende bekendmaking:

„De Classis Dordrecht, vergaderd op 3 Febr. 1921, heeft besloten in verband met de onderscheidene krantenberichten en persbeschouwingen, betreffende de zaak Vonkenberg de volgende feiten ter algemeene kennis te brengen:

1. dat br. Vonkenberg, blijkens schrijven van 19 Juli 1920, aan den Kerkeraad van Zwijndrecht, zonder met dien Kerkeraad in overleg te treden, de benoeming tot Directeur van den Bond van Jong. Ver. op G. G. heeft aangenomen. Hij schreef: „ik nam de benoeming thans aan“.

2. dat op de Classicale Vergadering van 14 Aug. 1920 besloten is, de beslissing over de emeritaatsaanvraag van br. Vonkenberg uit te stellen tot na de Gen. Syn.

3. dat op die vergadering, nadat bleek, dat br. Vonkenberg reeds eervol ontslag van de Kerk van Zwijndrecht had ontvangen, ook de Classis eervol ontslag verleende, echter onder de uitdrukkelijke voorwaarde, dat over de zaak van het emeriteeren na de Synode zou worden beslist;

4. dat twee dagen voor de Novembervergadering der Classis Dordt br. Vonkenberg zijn emeritaatsaanvraag introk, naar zijn schrijven, omdat hem ter kennis was gekomen „dat in uw midden verschil van meening bestaat over de vraag van mijn eventueel emeritaat“;

5. dat de Classis in overleg met Depp. ad. Art. 49 in volle overeenstemming met die Depp. en met alle stemmen heeft gemeend, de positie van br. Vonkenberg te moeten regelen en zulks in verband met de besluiten van de Gen. Syn., ook inzake het bezwaarschrift van ds. van Schelven, en in verband met het eigenhandig schrijven van br. Vonkenberg in den weg van Art. 13 D. K. O.

Waar de zaak nu op deze wijze publiek is geworden, vervalt ons bezwaar er onze opinie over kenbaar te maken.

Men ontvangt zoo den indruk, dat de betrekkingen tusschen Ds. Vonkenberg en onze kerken tot een kluis zijn geworden, welke niet zoo gemakkelijk te ontwarren zal zijn.

Wij gelooven, dat er enkele fouten zijn begaan.

Toen Ds. Vonkenberg ten tweeden male tot Directeur van het Bonds-bureau werd benoemd en hij thans daarvoor zwichtte, is alles misschien wat overhaast in zijn werk gegaan, waardoor geen voldoende tijd tot bezinning overbleef.

practische leven, tot dusver hier niet genoemd werd.

Dit had een bedoeling. Teveel toch reeds is de blik op dit feit gevestigd, te veel reeds vraagt de „wereld“ aan de natuuronderzoekers om resultaten voor de praktijk en is de wetenschap door deze bijna zedelijke drang in een bepaalde richting gedrukt.

Ongewoonloofd is de vraag naar het praktische uit den aard der zaak niet. Als deel van één geheel, als lid van één organisme heeft ook de natuurwetenschap een taak voor elken dag, een taak voor de materiele levensvoorwaarden der menschen.

En niemand zal zich geheel aan deze taak mogen onttrekken, al ware het alleen om een evenwicht buiten en binnen hem niet te verstoren.

Maar de groote taak der natuurwetenschap, zooals wij gepoogd hebben aan te toonen, ligt verder en hooger.

Menigeen, ook helaas in onze kring, twijfelt aan de waarde van het beschouwende leven, en geeft er de voorkeur aan: „den tragen en onbevalligen gang van het klaarbewuste denken schuwende, het bestuur van ons doen en laten op te dragen aan hetgeen men samenvat onder benamingen als het hart, het gemoed of het gevoel“.

Van Dr. J. P. N. Land, die in zijn Inleiding tot de Wijsbegeerte deze woorden schreef, moge hier ten slotte nog herhaald worden, wat door hem over de wijsbegeerte werd gezegd en ook voor de natuurwetenschap, in hare ideële strekking geldigheid heeft, n.l. dat echte wetenschap, hoe dikwijls ook miskend en gedwongen zich in de binnenkamers van enkelen terug te trekken, het welzijn behartigt ook van dezulken, die niet beseffen wat hun dient. „Hare stelsels worden gebouwd en afgebroken, zijzelve wordt herboren in elk opkomend geslacht, en herstelt deels in een studie op zichzelf die haren naam voert, deels als bezielend element in elke wetenschappelijke nasporing, het vervallende in telkens minder onvolmaakte gedaante. En al mocht zij daarin niet naar verwachting slagen, en vordert haar werk niet zonder belemmering en strijd van stap tot stap, — zij wordt niet moede, zoolang de mensch in wezen blijft, hem te wijzen op het ideaal, dat hij met al zijne veelvuldige verdeelde verstandelijke werkzaamheid tracht te verwezenlijken.“

Hare toekomst weliswaar ligt met die van ons allen in hooger Hand.

F. J. J. B.

De toestand kan echter niet gezond worden, voor en aler die fouten gecorrigeerd zijn.

En dan stellen we voorop, dat ons niets liever zou zijn, dan dat Ds. Vonkenberg het radicaal van zijn ambt behoudt.

Maar dat kan dunkt ons alleen, wanneer hij emeritus van Zwijndrecht wordt of door een andere kerk pro forma beroepen wordt.

Het laatste schakelen wij uit, omdat wij de meening deelen, dat men zich op zulke kronkelpadjes niet moet begeven.

Blijft alzoo het eerste.

Wat kan hier het groote struikelblok zijn?

Natuurlijk de aard van Ds. Vonkenbergs nieuwe functie.

Men schijnt het er niet over eens te zijn, dat die werkelijk een geestelijk karakter draagt.

Hoe zou het komen, dat hieraan wordt getwijfeld?

Zou de oorzaak daarvoor niet gezocht moeten worden bij de oorspronkelijke publicatie van het Bondsbestuur onzer Jongelingsverenigingen?

Werd daarin niet geannonceerd, dat de Directeur wel een academisch gevormd man, maar volstrekt geen predikant moest zijn? Dat hij ook literator of jurist mocht wezen?

Zou daaruit niet de voornaamste verwarring zijn voortgekomen?

Nu moet naar onze meening zulk een Directeur wel degelijk over de ervaring van den predikant beschikken. Zijn werk is zeker niet minder geestelijk van aard dan dat van de geestelijke verzorgers, die aan onze verschillende gestichten verbonden zijn.

Het ware echter wenschelijk, dat het Bondsbestuur deze idee ook naar buiten vestigde.

Mogelijk is dit thans wel vastgelegd in de instructie van den Directeur.

Dan zou het Bondsbestuur Ds. Vonkenberg geen beteren dienst kunnen bewijzen dan door hieraan bekendheid te geven.

Of mocht die instructie dit nog niet bevatten, zoo zouden wij in overweging willen geven er dit nadrukkelijk in te bedingen.

En dan vanzelf niet alleen met het oog op Ds. Vonkenberg, maar evengoed met het oog op zijn eventuele opvolgers.

Daarmee zou o.i. wel de grootste moeilijkheid uit den weg zijn geruimd.

Staat eenmaal het geestelijk karakter van Ds. Vonkenbergs arbeid officieel en boven allen twijfel vast, dan blijft niet anders over dan met erkenning van begane fouten de emeritusverklaring opnieuw aan te vragen.

Zoo en zoo alleen kan men, naar het ons wil voorkomen, uit de impasse geraken.

En dit zou voorzeker over het gehele land voldoening geven.

HEPP.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Staat en Maatschappij.

III.

De groote fout, die vooral de sociaal-democraten maken, is deze, dat zij hun oog sluiten voor de groote waarde, die de maatschappelijke krachten hebben, indien ze op eigen initiatief werken.

Zeker valt het niet te ontkennen, dat de vrijheid ook hier haar gevaren medebrengt, en dat tegen die gevaren maatregelen dienen getroffen te worden.

Maar dit is wel zeker, dat in het vrije maatschappelijke leven het kwaad niet weinig, ook door de vrijheid, wordt betoogd. Daardoor toch worden de machten op economisch en sociaal gebied geduid, en is de kans op onderdrukking veel minder groot dan wanneer al die machten in enkele handen zijn geconcentreerd.

De overheid behoort nu in die maatschappij het recht te bestellen. Zij moet zorgen, dat niet de brute macht overheerscht, maar dat er zooveel mogelijk recht en gerechtigheid geschiedt.

Haar taak bestaat daarom niet alleen in de rechtspraak. Zij reikt verder. In de groote worsteling, die op sociaal en economisch terrein tusschen arbeider, werkgever en consument gevoerd wordt, kan de overheid door ingrijpende maatregelen te treffen voor de bevordering van recht en gerechtigheid werkzaam zijn.

Met deze opvatting hangt samen het streven, dat zich onder ons steeds heeft geopenbaard, om te breken met de oud-liberale Staatskunde, volgens welke de overheid ten aanzien der sociale en economische problemen een louter passief standpunt behoorde in te nemen.

De ervaring heeft maar al te zeer geleerd, dat deze liberale vrijheid ten slotte toch weer op verregaande onderdrukking uitloopt.

Daarom moet de overheid er zich rekenschap van geven, hoe zij het economisch zwakke, dat worstelt om een meer vaste positie in de wereld in te nemen, helpen kan.

Vandaar dat er een sociale wetgeving moet zijn, die evenwel nooit meer dan een helpend karakter mag dragen.

Neemt de overheid de taak der maatschappij zelve over, dan zullen zich op den duur twee boze gevolgen openbaren.

In de eerste plaats zal de kracht van het maatschappelijk leven inzinken, en in de tweede plaats komt er een concentratie van macht, die de burgerlijke vrijheid belandt.

Indien de overheid de taak der maatschappelijke krachten overneemt, zinkt het volk in. Een tijd lang kan de schijn anders zijn en juist daardoor laten niet weinigen zich op een dwaalspoor leiden.

Wanneer een lichaam gezond is, kan het gebruik van opwekkende middelen tijdelijk het lichaam schijnen nog krachtiger en beter te maken. Maar heel lang duurt dat niet. Al spoedig gaat het blijken dat het lichaam zijn oude voerkracht verliest, en dat voortaan het gebruik dier opwekkende middelen noodig wordt, om de krachten weer voor een korte poos op peil te houden.

Zoo is het ook met het maatschappelijk lichaam. Zoodra de overheid functies gaat overnemen, die vroeger alleen en uitsluitend aan het maatschappelijk initiatief behoorden, dan kan het den schijn hebben, dat de maatschappij daar sterker door wordt. Maar in werkelijkheid is het zoo niet. Integendeel. Al spoedig komt het oogenblik, dat de maatschappij de uitoefening van heel zulk een functie eenvoudig aan de overheid overlaat.

Gaat dit proces door, dan neemt de Staatsmacht hoe langer hoe meer terrein in, zoodat er ten slotte voor het vrije maatschappelijke leven heel weinig overblijft.

Dat op die wijze op den langen duur de burgerlijke vrijheid beland wordt, behoeft geen beoog.

Onze geestelijke vrijheden hangen met onze economische ten nauwste samen.

Dat gaat reeds op in het leven van elken particulier. Wie economisch onafhankelijk is, kan ook zijn geest het meest ontwikkelen en heeft het meeste vrijheid om zich te uiten.

Maar precies hetzelfde geldt van een volk. Een volk met een vrij ophloeiend maatschappelijk leven, staat ook zeer vrij tegenover de macht van zijn overheid. Het is in de voornaamste deelen van zijn bestaan van die overheid onafhankelijk. Wel moet het aan die overheid gehoorzamen, maar die gehoorzaamheid wordt slechts op een beperkt gebied gevorderd.

Heel het gezins-, school-, kerkelijk- en zakenleven komt bij zulk een volk in vrijheid tot openbaring.

Zoodra echter de overheid stap voor stap het economisch leven heeft ingenomen en den loop van allerlei tot zich heeft getrokken, wordt het volk van die overheid steeds meer afhankelijk. En dat wrekt zich op elk levensgebied.

Het is daarom zoo in hooge mate gevaarlijk, wanneer Staat en Maatschappij worden dooreen gewaard.

En het allergevaarlijkst is het voor ons, die op den bodem der Christelijke beginselen staan.

Waarom?

Hierom, omdat de overheid in een land als het onze uit den aard der zaak steeds een z.g. neutraal standpunt in moet nemen.

Bouwt en onderhoudt de overheid scholen, ze worden neutraal. Subsidieert de overheid allerlei instellingen, zij mag geen onderscheid maken, maar moet allen over één kam scheren.

De neutraliteit der overheid ontvaardt maar al te veel in anti-godsdienstigheid. Dat heeft het verleden geleerd.

Gaat nu de overheid het heele burgerleven beheerschen; verliest zij haar eigenaardige taak uit het oog; wordt zij de algemeene verzorgster der burgerij; strekt zij haar directe zorgen uit over heel het leven des burgers van hun wieg tot hun graf; dan kan het niet anders, of de overheid krijgt een macht, die geheel onevenredig is aan haar tegenwoordige macht.

Het volk kan dan geen weerstand meer bieden. Het zit aan alle kanten gevangen.

Decreteert de overheid, dat in de Kerken slechts een bepaalde, door haar gekozen leer verkondigd mag worden, de burgers missen de kracht, om daar tegen in te gaan. Trouwens, ook de stoffelijke middelen ontbreken dan.

Wenscht de overheid aan het onderwijs alleen een door haar goedgekeurde richting te geven, de burgerij staat er machteloos tegenover.

En zoo zouden we kunnen voortgaan.

Het is daarom, nu het nog niet te laat is, zoo noodig, dat wij er niet aan mede werken om staat en maatschappij dooreen te warren.

De verleiding daartoe is vaak groot.

Het valt niet te ontkennen, dat de staat met zijn hulpbronnen soms in korten tijd misstanden kan opruimen, waar de vrije maatschappij tientallen van jaren over doen moet. Anderzijds kan hij dingen tot stand brengen, waar de vrije burgers niet zoo heel gemakkelijk in kunnen slagen.

Toch moeten wij den moed hebben, tegen de dooreenmenging van staat en maatschappij krachtig te waken.

De overheid kan helpend tusschen beiden komen. De staatsmacht kan steun bieden.

Maar de maatschappij draagt haar eigen karakter.

Daar is een souveriniteit in eigen kring, die het bolwerk is der ware burgerlijke vrijheden.

En we hebben ons te wachten, dat wij die vrijheden niet, door den schijn verleiden, prijsgeven, om onder de staatsmacht, die niet zelden een anti-godsdienstige macht is, verdrukt en achteruitgezet te worden.

De W.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

Evangelisatie en Reclame.

Evangelisatie en Reclame behooren in het geheel niet bij elkaar zoo valt misschien menig lezer den titel van mijn artikel aan. Evangelisatie en Reclame — wat een monsterverbond! zoo valt wellicht een ander uit. Ik herinner mij eens eene predikatie gehoord te hebben over Jesaja 42: 2, waarin de prediker nadrukkelijk betoogde, dat het Evangelie de reclame versmaadt. En het schijnt ook zoo'n stuitende combinatie. Toch wil ik ondanks dit alles het wagen, de stelling te verdedigen: ook de reclame behoort in dienst gesteld te worden van het koninkrijk Gods.

Voor alles is het echter noodig, dat wij ons eene juiste gedachte vormen van wat eigenlijk „reclame“ is. Voor menigeen is reclame ongeveer zoo hetzelfde als humbug. Het is dwaze grootspraak, zoo al niet bewust bedrog. En nu bestaat er wel aanleiding voor deze meening. In Amerika is eens bij een daartoe ingesteld onderzoek geconstateerd, hoe in één jaar tijds 364.000 gevallen van oneerlijke reclame waren voorgekomen. Als men zelf een paar maal de dupe van zulk een bedrog is geworden, is men licht geneigd, alle reclame als zwendel te beschouwen. Ook waar geen bedrog in het spel is, ziet men in alle reclame eenen aanslag op de beurs, eens geestig getypeerd in de woorden: „Hier bin ich! raus mit dem Geld!“ (Hier ben ik, geef op uw geld!).

Toch is deze naieve opvatting van de reclame niet te handhaven. Stond inderdaad de zaak zoo, dan zou niet alleen in de evangelisatie geen reclame mogen aangewend worden, maar evenmin zou de christen er in den handel en in de politiek gebruik van mogen maken. Ook in zijn bedrijf heeft de christen te staan naar alles wat waarachtig is, liefelijk is en welluidt. Maar de meest nauwgezette eerlijkheid verhindert toch volstrekt het maken van reclame niet.

De reclame heeft bij het publiek eenen kwaden naam, omdat de oneerlijke koopman eerder het nut van reclame voor zijne zaak heeft begrepen dan de eerlijke. Dit heeft echter met het wezen der reclame niets uit te staan. Iemand heeft reclame aldus gedefinieerd: „Reclame is het proces van bekendmaking, dat vlugger werkt dan de mondelinge mededeeling.“ Minister Aalberse drukte het alzoo uit: „Reclame is suggereren, dwingen tot zien.“ Wanneer wij alzoo zien, dat reclame niet anders is dan een proces van bekendmaking, dan is alle bezwaar vervallen hiervan ook in den arbeid der evangelisatie gebruik te maken.

Toch niet! hoor ik mij door eenen bezwaarden lezer antwoorden. Al is reclame een geoorloofd gebruik in den handel en in de politiek, van het heilig erf der kerk moeten dergelijke triviale praktijken geweerd blijven. Het evangelie is er te heilig voor. Het heeft eene innerlijke kracht, die alle reclame kan ontberen en in alle stilte doorwerkt.

Dit standpunt schijnt zoo aantrekkelijk. In het stille godsgehoor in gewijde taal spoken van de heilige dingen: „Ver van het aardich gewoel zoeken wij U!“ Maar nochtans is dit standpunt niet recht. Het heilig evangelie is bestemd voor onheilige zondaren. Het is niet de roeping der kerk, om in deftige hoogheid buiten het leven te staan. Jezus wilde wel met de zondaren eten om ze zoo onder Zijnen gezegenden invloed te brengen. De kracht der Schriftgeleerden lag in de deftige pose, die zij innamen, de kracht van Jezus in Zijn innerlijke persoonlijkheid.

Het is dan ook onbekendheid met het werkelijke leven, te meenen, dat de Evangelisatie het zonder reclame naar buiten kan stellen. Immers, het is niet naar den mensch. Als nu de dingen, die wel naar den mensch zijn, eene rusteloze reclame niet kunnen ontberen, hoe zou dan de arbeid der evangelisatie er buiten kunnen? Hoe is de reclame niet in gebruik genomen door den dienst der zonde?

In Duitschland verschijnen eenige bladen, schier uitsluitend gevuld met dubbelzinnige advertenties met onzedelijk doel. Hier heeft de zonde op alle denkbare wijzen van de advertentie-reclame gebruik gemaakt. En hoe heeft men in dienst van theater, bioscoop, cabaret en café niet licht en kleur geëxploiteerd. Aan het station van een groote stad duwt men u van verschillende zijde biljetjes in de hand: hier kunt ge lekker eten en daar vindt gij eene uitstekende gelegenheid voor een pikant pleziertje. Maar wie wijst u den weg naar de kerk? Op de markt kwam eens een van buiten gekomen Gereformeerde mij vragen, waar hij ter kerk moest gaan. Hij wist niet waar eene Gereformeerde kerk stond, maar wel waar hij den straatprediker kon vinden. Vooral tegen de zondige cultuur in de groote steden staat de kerk zoo zwak en zoo „weltevred“.

In de allereerste plaats moet natuurlijk ieder Christen een wandelende reclame zijn. Niet dat die

reclame of een bestaand gelast het w inslag pas g christ Zul uitgaat huisk aan n Ik geland de o bem en d Men men is de godsv als ce het p daarb moete vervel te get daard Die o bekleet Toc reclame evange wil op zonde Waar zonde zij de geldt: „Zie, klopper Nat met d niets i de haz humbu matige alle ge reclame eens g logie“ niets c In h same op str natuur begrip Maar engere van de aank een ko De l niet a politie steeds gebruik kolonr duizend denk i hebben Volk“ „De Co poginge ook de Men Evange publiek een e kaanso numme to mor doet ge In d lijke pe lectuur lectuur gebode of aan zulk ee liseeror kunnen van ko moet woord listisch merkw bewust moeten tactisch kon, wa spraker de mer zijn die in den te legge zijn in God u De B